

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-16>

ВІДОБРАЖЕННЯ ДУХОВНИХ ВІРУВАНЬ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ОРНАМЕНТИЦІ

Корень О. В.

студентка V курсу магістратури архітектурного факультету

Пилипчук О. Д.

кандидат технічних наук,

доцент кафедри дизайну

Полубок А. П.

кандидат технічних наук,

доцент кафедри дизайну

*Київський національний університет будівництва і архітектури
м. Київ, Україна*

Трипільська культура – археологічна культура часів енеоліту, назва якої походить від назви села Трипільля на Київщині. Найбільшого розвитку культура набула між 5500 та 2750 роками до н.е. [1]. Вона розташовувалась на території сучасних України, Молдови та Румунії. У 1896 році, В. Хвойка проводить розкопи в селі Трипільля, де виявляє пам'ятки цієї культури. За В. Хвойкою у трипільській культурі виділяється 2 періоди: перший – пов'язаний з кам'яним віком, другий – з віком мідним [2]. Трипільці поклали початок розвитку всіх сфер господарства та винайшли перші прилади для полегшення праці, навчилися плести сіті. Всі відкриття трипільців лягли за основу для розвитку інших цивілізацій на території України [3]. Тема Трипільської культури в Україні є актуальною і зараз, по-перше – до сьогодні вона повністю не вивчена, досі йдуть розкопки трипільських поселень, по-друге – ця цивілізація безпосередньо пов'язана з українським народом та його культурою [4]. На сьогодні відбувається актуалізація насамперед духовного світу трипільців і його відображення у сучасній українській орнаментиці.

Проаналізувавши основні символи трипільців та їх тлумачення з духовної сторони, можна зазначити, що трипільська символіка складалася із знакових систем, що мали сакральний зміст. Завдяки своїм символам трипільці спілкувалися з Богами, зображуючи їх за правилами своїх релігійних уявлень. Трипільці мали широкий асортимент орнаментів, які зображувалися на посуді [5]. Трипільський народ був дуже релігійним, але оскільки він не мав власної писемності, ми не

можемо дізнатися всіх аспектів його вірувань. Не дивлячись на відсутність мови, ця цивілізація залишила нам пам'ятки про своє існування у вигляді керамічних виробів, що були прикрашені різноманітними символами. Трипільська орнаментика складалася із окремих знакових систем, що розвивалися самостійно. Вона була представлена, як один із центрів розвитку піктографії і існувала як засіб магічного спілкування з вищими силами. Трипільські піктографічні знакові системи, за дослідженнями вчених, не були справжньою писемністю, тобто вони не зображували слова, а лише були засобом для кращого запам'ятовування і відтворення якихось повідомлень. У загальній системі орнаментативної глиняного посуду трипільців виділяють щонайменше 18 схем [6].

Однією з особливостей релігійних вірувань трипільців є їх уявлення про вертикальну будову Всесвіту, яке вони відобразили в розписі посуду, у якому нижній ярус позначав землю, середній – повітря, верхній – небо, тобто триєдність. На цьому посуді спостерігається динаміка одвічного коловороту, піднесення властивостей природного циклу: життя, смерті, воскресіння, яке лягло в основу трипільських релігійних вірувань. Чотиричленна трипільська символіка відображає уявлення про чотири сторони світу, її зображали колом з рівнобічним хрестом або сваргоподібним знаком на тарілках, трипільським ромбом, що є символом родючості поля. «Чотиригруді» посудини пов'язують з жертвопринесенням землі, викликанням дощу, тощо [7]. Отже, у трипільців був дуже багатий духовний світ. Трипільці мали широкий спектр орнаментів, які зображувалися на посуді, до того ж кожний з них мав якесь значення та зв'язок з землеробськими святами. Трипільське населення мало досить розвинуту систему релігійних вірувань та світогляду, про що свідчить наявність світоглядних моделей, матеріалізованих у трипільських орнаментах та знаках, пантеону Богів, різноманітних анімалістичних культів, серед яких важливе місце займав культ собаки, культ предків, героїв та родючості.

Зробивши аналіз символів трипільців та розглянувши їх духовний підтекст, можна підійти до основного питання та дослідити відображення трипільських орнаментів у сучасній українській культурі. Для цього було обрано деякі приклади української символіки, яка певним чином відображає в собі символи наших предків. На сьогоднішній момент відновлення минулої історії є дуже важливою деталлю для життя України. Проаналізувавши спільності, ми виявили, що національні українські свята, символи, народні оповідання певною мірою беруть свій початок саме з часів Трипільля.

Сонце – основний образотворчий символ у кераміці на всіх трьох етапах розвитку Трипільської культури. На ранньому етапі, воно зображене лише штрихованими лініями, на розвиненому – суцільним кругом або трьома колами. Необхідною умовою існування Сонця є символ ромбу. Ромб – простий, але багатозмістовний образ світового Буття. Ромб, зображений на жінці, підсилював образ жінки-матері як родючої сили світового Буття.

Дерево життя або Світове дерево – символ, що часто зустрічається у розписах трипільців, його зображення можна побачити у вироблені хмеликів, бігунців та в усіх жанрах народного мистецтва, хвилевої ходи під час співу ритуальних пісень – веснянок, русальських, купальських [7].

Образ Великої Матері – Берегині роду, один із священних символів трипільців, став найулюбленишим в народній вишивці рушників, скатерток, сорочок. Образ Богині – Матері малюють українці на писанках.

Ромб – символ, що також широко застосовується в сучасній українській орнаментіці. Ромбічні ланцюжки є основою орнаменту на жіночих та чоловічих сорочках українців. В образотворчому мистецтві із ромбів твориться восьмираменне сонце-зоря, яке зараз використовують в релігійних обрядах.

Найбільше орнаментів трипільців зберегло українське писанкарство, яке бере свій початок з трипільських ритуальних яєць-торохкалець. Символіка і семантика писанкових орнаментів усєї України, яка успадкована ще від трипільських знаково-образних систем, наслідують і сучасний український станковий, монументальний та декоративно-прикладний живопис, А також і сучасний український дизайн [8].

В результаті аналізу було виявлено, що символіка трипільців не несе для сучасних українців того сакрального змісту, який вона несла багато років тому, вона є лише відображенням минулого українців, їх історичного походження. У знакових системах трипільського розпису, які успадковувала пам'ять українців, заховане осердя нашого народного світогляду, яким з правіків формувався, вигранювався і животворив великий Український Стиль Світоосягнення і Світозвеличування, що, можливо, зберегло наш народ на перехрестях історичних доріг окремою ідентичністю.

Література:

1. Бунятян К.П., Симоненко О.В. На світанку історії: навч. посіб. К: Україна крізь віки, 1998. 285 с.

2. Кричевський Є.Ю. Розкопки на Коломийщині і проблема трипільських площадок: публікації у ЗМІ: у 2 т. / Трипільська культура. Том 1. К: Академія наук УРСР, 1940. 592 с.
3. Бурдо Н.Б. Трипільська культура: відкриття і дослідження: навч. посіб. К: Український світ, 1994. С. 12-13.
4. Белановская Т.Д. Трипольская культура: навч. посіб. Л: Ленинградский университет, 1958. 68 с.
5. Жураківський Б.С. Про технологію виготовлення трипільської кераміки: навч. посіб. Львів: Археологія, 1994, С. 88-92.
6. Пашкевич Г.О., Відейко М.Ю. Рільництво племен трипільської культури. К: «Коло-Ра», 2006. 143 с.
7. Мицик В.Ф. За законом Світового ладу: Трипільська цивілізація і світогляд українського народу: навч. посіб. К: МАУП, 207 с.
8. Пилипчук, О.Д., Полубок, А.П. (2019). Рішення творчого задуму художньо-декоративної форми в залежності від застосованих матеріалів. ScienceRise, Estonia, Tallinn, 4(57), 36–39. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2019.164772>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-17>

НОВІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОСТІ У ТВОРАХ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Русаков С. С.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри богослов'я та релігієзнавства
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Мистецтво з давніх часів відображає моральність, адже є однією з форм вираження внутрішніх установок людини. Вивчення взаємобумовленості мистецтва та моральності є важливим науковим завданням, тому постає в центрі уваги дослідників під час культурологічних, філософських, мистецтвознавчих, соціологічних, антропологічних розвідок. Відображаючи різноманіття ідей та смислів, твори мистецтва можуть стати джерелом для вивчення особистого життя людей та тенденцій розвитку суспільства. Твори сучасного мистецтва відіграють вагомий роль у демонстрації тем сьогодення, тому стають стимулом для